

**Mélykút belterületének művi értékei
és értékvédelmi javaslatok
Örökségvédelmi hatástanulmány**

Összeállította:

Dr. Ozsváthné Csegezi Monika

okl. építészmérnök, műemlékvédelmi szakmérnök

Dr. Ozsváth Gábor Dániel

néprajzkutató, műemlékvédelmi szaktanácsadó, örökségvédelmi szakértő

Szeged, 2017

Tartalomjegyzék

1. Mélykút története a település fejlődése szempontjából	10 oldal
❖ A kezdetektől	
❖ A II. világháború után	
❖ Egyházi épületek	
❖ Oktatás, nevelés	
❖ A település határa	
❖ A település lakosainak és házainak száma	
❖ Fölhasznált irodalom	
2. Településtörténeti térképek	25 oldal
3. Műemlék, Műemléki és Helyi védelemre javaslat listája	4 oldal
4. Műemlék, Műemléki (I-II.) és Helyi védelemre javaslat: (1-17.) – – fényképes adatlapok	20 oldal
❖ intézmények	
❖ polgári lakóházak	
5. Helyi védelemre javaslat: (18-38), temetők (A-D) – fényképes adatlapok	27 oldal
❖ népi lakóházak	
❖ ipari épület	
❖ külterületi épület	
❖ temetők	
6. Helyi védelemre javaslat: keresztek, kutak – fényképes lista	9 oldal
❖ keresztek, képoszlopok	
❖ Drégely Ferenc: Szülőföldünk II. kötetében még bemutatott keresztek	
❖ országzászló	
❖ mélyfúrású Norton kutak	
7. Településszerkezet és településkarakter elemek	5 oldal
8. Örökségvédelmi feladatok - Településképi problémák	5 oldal

1. Mélykút története a település fejlődése szempontjából

A kezdetektől

Mélykút jelenlegi külterületén, a Szalmázó és a Sánc dűlőben leletmentések révén, az 5. századtól kezdődő - **késő szarmata, hun és avar – népességek** nyomai kerültek elő. A határban a Sánchegy nevű halom mellett még régi sáncok maradványai is kivehetőek voltak 1909-ben.

A település **két országos út kereszteződésében** alakult ki – ez a jelentős forgalmi-kereskedelmi tényező, valamint a Nagytó és a kutak biztosította ivóvíz voltak azok a szempontok, melyek a többszörös elnéptelenedés/elnéptelenítés ellenére és után is újra idetelepülésre biztatták az embereket. Mélykút a Budáról a Szerém vármegyei Zemlinig (Zimony) vezető postaútnak körülbelül a felénél feküdt Halas és Szabadka állomások között (az utóbbitól 28 km-re); ezt keresztezi a Baja-Szeged országút (a Baja-Mélykút szakasz még az I. világháborút megelőzően kiépült, míg a Mélykút-Szeged közötti rész 1931-1933 között készült el).

Mélykút neve először az **1572.** évi kamarai összeírásban szerepel, amely az **akkori és a korábban volt jászkun telepeket** vette számba: a falu huszonketted magával **teljesen elhagyott pusztaként** lett fölvéve. A török közigazgatási rendszerben a szegedi szandzsákság szabadkai kerületéhez tartozott, a Jankofska palánkot és a szabadkai várat összekötő út mentén. A törököket kísérő délszláv betelepülés következtében **1580**-ban már 14, tíz évvel később 25 adófizető **szerb család** élt itt - alig 20 évig, mivel már 1598-ra a vidék lakossága összességében Esztergom környékére tette át lakhelyét. 1637-ben nádori birtokadományozás tárgya Mélykút *possessio*=birtok (Eszterházy, Lósy, majd Milojkovics tulajdonosoknak). Fermedzsin, Eusebius (1892) szerint **1649**-ben már **római katolikusok** lakták a községet; Ibrsimovics belgrádi püspök az évi bérmaútja során 129 szláv nyelvű – **dalmata-bunyevács** – személyt bérált *Milcuton*. Ezen török idők alatti település a Szentháromság kápolnával a falutól északra lévő **Kápolna halmon** (1783-ban fölvetett I. katonai fölmérés még jelzi) **és környékén** volt.

1663-ban Apafi Mihály erdélyi fejedelem átutazása a település **viszonylagos jelentőségét** jelzi. **1697**-ben Savoyai Jenő fölszabadító seregei kéthetes pihenőre Mélykútra húzódtak vissza, mivel ez a hely tudott csak **megfelelő ivóvizet** biztosítani számukra.

Az **1699.** évi vagyoni összeírás Bács megye bajai járásában említi (*Milcutb*) 21 adófizető polgárral és 14 fölnőtt fiúval.

Az **1715.** és az **1720.** évi országos összeírások nem említik, miután falunak a kurucok iránt ellenszenvet érző és gyakorló, délszláv népessége a Rákóczi-szabadságharc során elmenekült vagy meghalt, a település **teljesen lakatlanná** vált. (Ebből következően jó kérdés, hogy hogyan és miért került a teljesen indokolatlan 1716 évszám Mélykút címerébe, és vált a település alapítási évfordulója megünneplésének alapjává?)

A török uralom utáni birtokigazolást és -megváltást a déli országrészben csak **gróf Czobor Ádám Márk** tudta teljesíteni (**1727.** évi beiktatással), s birtoka új központjának Baja mezővárost tette meg. Az **1724.** évi javadalmi összeírásában Mélykút még mindig elhagyott, lakatlan **pusztaként** (*pure puto desertum*) szerepelt, mindössze állatok itatására szolgáló kutakkal rendelkezett. Területét az időben Nikoleticz János bajai kereskedő bérelte legelőnek és kaszálónak. A bajai uradalom **1729.** évi bérleti szerződésében (Bezdezky Ignác Jakab részére) pedig már *Milcut pagusként*, azaz **lakott helyként** került föltüntetésre, tehát azelőtt megkezdődött **utolsó újratelepülése (1728).**

Húsz esztendőnyi, változatos birtokhelyzetet követően **1750-ben** került – **1841-ig** tartóan – a **gróf Grassalkovich család** birtokába.

(Gyaraki herceg Grassalkovich III. Antal 1841-ben bekövetkezett halálával férfiágon kihalt a család ezen ága, s minden birtokuk és vagyonuk a leányági örökösre, lósi és hédervári gróf Viczay Károlyra szállt, majd - **1856-tól** kezdődően - a Viczay családdal rokonságban álló **zichi és vásonkeői gróf Zichy Ferraris Bódog** (Félix) (1810-1885) örökségének részét képezte.)

A Jankovác kincstári pusztára vonatkozó, 1731. évi kincstári engedély **katolikus magyarok** letelepedését tette lehetővé azzal, hogy a környékre tovább is telepedhettek. Mélykutat **jászok, kunok, Szeged környéki, délpesti és dunántúli (Baranya, Somogy, Zala) magyarok** választották lakhelyül. Az **1728-tól** kialakuló, jelenlegi község első központját - a későbbiekben beépült Öreg temető közepén állt – **Szent Bertalan templom** jelentette.

Az **1761-től** emelt, **új - Szent Joachim - templomnak** az előbbi templomtól kissé távolabb választott a kegyúr új helyet, egy jelentősen kiemelkedő dombot, mely a falu **új, jelenlegi központjává** lett a domb mellé északról épített plébániával és délről emelt községházával együtt.

Az 1760. évi érseki misszió három papja közül a magyar nyelvű kereste föl Mélykutat, miután az egyházi nyilvántartásban is **a teljesen magyar nyelvű egyházközségek** között szerepelt – mindezek tanúsítják a falu akkori nyelvi állapotát. 1766-ban, a második telepítés során jelentősen emelkedett a lakosság.

Az elsőként betelepülő magyarokon kívül - **1780-tól** fölerősödően - a Fölvidékről, azon belül is elsősorban Nyitra és Árva megyéből **szlovákok** érkeztek Szabadka és környéke, Tolna, valamint Vác és környéke közvetítésével. Számuk a legnagyobb mértékben 1800 körül nőtt meg a faluban.

A 18-19. század fordulóján a lakosság zöme a Nagy és Új utcák déli fekvésű – az Öreg temetőhöz közeli – részén lakott, a falu északi részét még kevesen foglalták el. Az 1814. évben 8 utca 503 házat, alig tíz évvel később is már 12 utca 547 házat vettek számba. Virágzó iparát mutatja, hogy 1829-ben céhszabadalmat kaptak a takácsok, a kovácsok, a lakatosok, a csizmadiák, a szabók.

A település fontosságát, a közlekedésben elfoglalt helyét mutatja, hogy már 1799-ben volt helyben **postája**; **piacra** Szabadkára (M. Thereziopolis) jártak. (A postahivatal utóbb a Hunyadi u. 20. – Galamb u. sarkán, illetve a Tópart u. 3. alatti Friedl-házban működött, itt 1925-ig.)

A 18. század közepétől a falu belterületén nagy gyakorisággal működtek **szárazmalmok**, majd 19. század második felétől megjelentek a **szélmalomok** is, elsősorban a falu szélén lévő, jó széljárású kiemelkedéseken. 1934-ben 8 szélmalomról, 7 szárazmalomról és egy **gőzmalomról** tettek említést. Az utóbbi a Schwarcz testvérek tulajdonában álló Felsőbácskai Hengermalom (Szabadkai, ma Mátyás király u. 60.) – a jelentősebb bácskai malmok egyike -, mely 1929-ben leégett. A következő évtől egy szélmalomból átalakított szívógázmotoros hengermalmot, az ún. *köcsögmalmot* üzemeltették (a mai Attila utcában). Jelentős volt még a Bekes-malom (első említése *temető melletti malomként* 1907-ből való), mely fölvasárolt gabonát is őrölt és árusított, amit addig a Tóparton lévő Bilics-magtárban és a Halla-kocsma területén lévő magtárban tároltak.

A 19. század végétől – a Bácskában az elsőként - **tejszövetkezet** (1892-1913. Vasút, ma Kossuth u.) alakult, majd Csajkás Márton tejgyára (Nagy u 147.), Szabó és Társa tejüzeme, majd 1929-től Felsőbácskai Tejüzem (Nagyhangos, ma Pacsirta u. 66.) követte.

Számos esetben jelentős károkat okoztak a **belvizek**, még egyes utcák házainak jó része is víz alá került, sőt össze is dőlt (1880, 1881, 1922, 1923); majd a Felsőbácsi Vízelecsapoló Társulat közreműködésével sikerült javítani a helyzetet.

Vasúti megállóval 1903 óta rendelkezik Mélykút, amikor megnyitották a Halas-Bácsalmás-Regőce helyi érdekű vasutat. Napjainkban a Bátaszék-Baja-Kiskunhalas (154) vasútvonal állomása.

A Vasút (ma Kossuth) u. volt az első a településen, ahol **közvilágítást** létesítettek már a következő évben, 1904-ben 10 petróleumlámpa és egy lámpagyújtogató segítségével. Más utcákban erre csak jóval később, 1924-ben került sor.

Eredetileg 161 fő **Iparoskört** hozott létre **1905**-ben, mely **1925**-től, 207 fővel **Ipartestület**ként működött (székház 20m x 9m nagyteremmel: Bercsényi u. 18.-Ady u. 1929) Összességében 250-300 iparos és kereskedő látta el a falut a két háború között.

Az első **gyógyszertár**at **1886**-ban alapították (bajszai Vojnich Simon), a másodikat (Szent Anna) **1925**-ben, mindkettő a II. világháború után szűnt meg (helyettük nyílt új a Templom utcában). Brandenburg Sándor korábbi lakóházát (Damjanich u. 6.) 1897-ben megvásárolta a község, s **járványkórházzá** alakította, majd 1910. évi kezdeményezést követően **1912**-ben építette föl számára a jelenlegi épületet (**1936**-tól **egészségház**). A Nagy utcai Nagyvendéglő melletti, addig üresen álló telken (4. sz.) **orvosi rendelőt** és négyszobás **orvoslakot** emeltek **1911-1912**-ben (Kladek István szabadkai vállalkozó kivitelezésében).

„A község tanyáin, majorjaiban élő ember mindig a faluba igyekezett. A hetipiác, a vásár, az iskola, az óvoda, az orvos, a gyógyszertár, a községháza, a templom, a boltok, a kocsmák a falu közepén, a Halasi, Nagy, Vasút, Galamb, Posta utca által határolt területen helyezkedtek el. A **piactér a községháza előtt, a vásártér a tóparton** volt. ... Az 1930-40-es években a községben 8-9 ezer ember lakott. Ebből kb. ötszáz tanyán; a Tinójárásban, majorokban kb. 1000-1200 fő élt.” (Drégely Ferenc)

A **vásáro**kra nagy távolságokról idejártak az emberek. A **tópart** déli oldalán az állat- és terményvásár, az északi oldalon az iparosok és kereskedők portékái kaptak helyet.

1927-ben lecsapolták a belterület középső részén lévő, addig nagy jelentőségű **Nagytavat**, mely az 1870-1880-as években még a 2-3 méteres mélységet is elérte, hálózattal tudtak benne halászni. Utóbb területét **vásártér**ként használták.

„Mélykút országosan elismert **selyemhernyó tenyésztő** volt. ... Minden bevezető út mindkét oldala **eperfával** volt beültetve. A faluban a Nagyhangoson, a Templom utcában két sor nagyon szép eperfasor hozta bőven termését.” (Tegzes Miklóst idézi Dr. Rauzs József) A fákat az 1950-es években elszaporodott amerikai fehér medvelepke invázió miatt kellett kivágni.

Az 1922-1938 között országgyűlési képviselőként és államtitkárként dolgozó Dr. Marschall Ferenc (1887-1970) segítségével a szegényebb sorsú lakosoknak kedvezményes áron házhelyeket juttattak, amiért a **Marschall-telep** néven is emlegették a Gányót. Az ottani iskola építéséhez is állami támogatással járult hozzá 1925-ben.

Különleges szerepet játszott a lakosság számára a négy – máig meglévő – **mélyfúrású Norton kút**, mivel biztonságosan egészséges ivóvizet csak ezek nyújtottak **1924-től** kezdődően. Megfelelő vizet Mélykúton 50-60 m és 120-170 m mélységből lehet nyerni az Országos Földtani Intézet szakvéleménye szerint.

A **villany** bevezetése az 1927. évi terveket követően **1934-ben** valósult meg **69 közvilágítási lámpa** fölállításával.

A **Corso mozgó** igen artisztikus – art deco modorú – épületét **1930-ban** emelték a mostani Tópart u. 2. számú ház helyén. Három kisebb és egy nagy, félköríves oromzattal hívta föl magára a figyelmet. Harminc néző ülhetett négy személyes páholyokban, negyven főnek zsöllye, további negyvennek zártszék jutott, és árultak még ötven gyerekjegyet is.

A II. világháború után

Az 1950-es évek végén emelték a Petőfi téren az **áruházat**. A helyi **Takarékszövetkezet** **1957-ben** alakult meg. **OTP fiók** **1959-ben** nyílt, majd 1971-1975 között épült meg az új fiók két társas lakással.

Bölcsőde 1960-1992 között működött az addigi egészségházban (Damjanich u. 6.).

1967-ben készült el a Petőfi téren a községi **könyvtár** – jelenleg Fenyő Miksa Könyvtár - új épülete. Az **Alkotóházat** **1999-ben** adták át.

Az **1970-es években** termálvizes **népfürdő** épült az időben még annak biztosítására, hogy tisztálkodási lehetőséget biztosítson egész évben. A volt ipartestületi székházat (Bercsényi u. 18.) **1975-től** **gondozási központként** használják, 1990-től tartós bentlakásos intézmény 18 férőhellyel.

Az 1980-as években került sor a hat tantermes **iskolabővítésre**, a **tornacsarnok** és a **művelődési ház** építésére, a **sporttelep** kialakítására.

Mélykút 2009-ben elnyerte a **városi címet**.

Egyházi épületek

A 18. század elején Mélykút Szabadka, 1733-tól Jankovác filiája. 1734-ben tanítója és kápolnája is volt, melynek megszenyeltetlen harangja egy törzsön függött. Ez a vert falú/sárral kevert, sövényyszerű (patics)falú, padlás nélküli, náddal födött **Szentháromság kápolna** még az, amelynek helyét az I. katonai fölmérés (1783) a falutól

északra *Kápolna halomként* jelzi. A kápolna körül temetkeztek is. 1734-ben viszont már a későbbi Öreg temető az, ami említésre méltóan nagy távolságra feküdt tőle. A kápolna 1753-ban leégett összes fölszerelésével és iratával együtt, ezért lett az egyházközség ismét Jankovác filiája 1760-ig. A kápolna csekély romjai még mutatkoztak 1763-ban; negyven évvel későbbre már eltűntek, csak az emlékezet tartotta számon, hogy hajdan a falutól Jankovác felé egy negyedórára volt (*Kápolna-Hegye*), s sok kő jelezte - leginkább az őt körülvevő temető - helyét.

Az 1881 után fölvevett kataszteri térképen már mindössze egy 72,5 m-es magassági pont. A Jánoshalmára vezető, 1928-1930 között épített műúthoz a földet még e halom hordásából nyerték, melynek során megtalálták a kápolna alapjait és egy kis harangot. A falu belső, mocsaras területeinek föltöltéséhez szükséges – szintén onnan hordott – föld tele volt csontmaradványokkal a középkori kápolna körüli temető következtében.

Az 1728-tól kialakuló, jelenlegi község első lakói rövidesen fölépítették a **Szent Bertalan templomot** a falun kívül fekvőnek jelzett (a későbbiekben beépült) Öreg temető közepén. 1748-ban már „*agyagból tapasztott falakból állt, felső része alatt nádból való fedél, a deszkázott padozatot nélkülöző, és a téglából épült alapot ... A templom körül megáldott temető van, melyben nincs ugyan kereszt, de a falu végéről ide fogják hozni.*” Az 1761-ben leégett Szent Bertalan templom és az Öreg temető helyét ma az Odrobina-kereszt jelzi (az Új utcában áll az Árpád utcánál). Az addig Jankováchoz tartozó községet 1748-1753 között önálló plébánia (adminisztrátúra önálló anyakönyvezéssel) látta el ferences vezetés alatt, majd 1760-ig ismét Jankovác filiája volt. Az évtől máig tartóan önálló egyházközség, melyet 1775-től vezetnek világi papok. Az **Öreg temetőt** 1900 körül zárták be, s mivel addigra „*egy magas síkban fekvő vízmentes ingatlan, mely a maga egészében kertművelés alatt állt*”, 1925-től megkezdték a beépítést azt követően, hogy már mintegy hetven éve nem használták. A területet 16 nagyon rászoruló családnak adták oda házépítés céljából, a rajta kelet-nyugati irányban fekvő két domb 25-30 mély lecsupaszítása után.

Az előző, Szent Bertalan templom 1761. évi leégését nagyon gyorsan követően - a lakosok elszéledésének megelőzése végett – **1761-1768** között emelték a jelenlegi, **Szent Joachim templomot** gróf Grassalkovich Antal kegyuraságának köszönhetően. Már közben, 1764-ben elkezdték használni az új templom legnagyobb, megáldott részét. 1772-ben az egyházközséget az addigi capellaniatusból (káplánság) plébániává emelték, s a kegyúr egyúttal plébániaházat is építtetett. (Az iskola kertjében, a jelenleg is álló templom közelében a 17-18. századból való sírok kerültek elő.)

A **gányói Szent Erzsébet templom és plébániaház** építése **1957-1961** között zajlott a bácsalmási zsinagóga építőanyagából, Mezős Mihály bajai építészmérnök tervei alapján, a helybeliek rengeteg önkéntes munkájával. Az építés előzménye, hogy 1923-1924 évek folyamán több mint 250 ház épült kedvezményes házhely-juttatás eredményeként a Gányóban (Marschall-telep), a központtól távol.

Kálvária temető: már 1821-ben fölmerült megnyitása, de csak **1857**-ben került rá sor, Mélykúton az első olyan temetőként, amely nem templom körül kapott helyet. Minderre nyolcvan évvel azután került csak sor, hogy Mária Terézia előírta, miszerint nem szabad a templomok körül, csak a települések szélén temetkezni. A rendelet betartásának e hosszú idejű halogatásának az volt az oka, hogy előírták a sorokba való temetkezést, ami megakadályozta az egy csoportba való, nemzeti temetkezés megtartását. Az **Alsó temetőt** egy kicsit később, **1860 körül** nyitották meg.

Oktatás, nevelés

Mélykúti tanítóról szóló, első följegyzés **1750**-ből való. **1819**-ben újjáépítették a község iskoláját (Szűk, ma Szent László u. 3. / 5.), mely tíz év múlva (**1829**) egy második tantermet is kapott (Galamb u. – Kistemplom u. 1.). A

község új, négy tantermes iskolát és tanítólakot emelt **1858-1861** között. A három helyen fekvő, rossz állapotú iskolaépületek helyett **1893**-ban, egyházmegyei támogatással, a templom közelében új, díszes épületet emeltek öt tanteremmel és két tanítói lakással (Galamb u. – Kistemplom u. 1.). A **zsidó iskola** **1875**-ben nyílt meg; 1900-ban 32, 1920-ban már csak hat növendékkel, s az évben meg is szűnt.

Az elsőként **1929**-ben emelt, hat tantermes iskola 1938-tól - az akkor fiúiskolának emelt, szomszédos épület elkészültét követően – **leányiskolaként** működött. A Petőfi tér felé esően, másodikként **1938**-ban a **fiútanulók** számára építettek szintén hat tantermes iskolát, mindkettőt komoly állami támogatással. **1969**-ben és **1985**-ben újabb hat-hat tanteremmel bővült, így az általános iskola jelenleg 24 tanteremmel rendelkezik. 2000-ben fölvette Szvetnik Joachim nevét, jelenleg viszont egyházi vezetés alatt állóan Szent Tamás Katolikus Általános Iskola.

A Jánoshalmi út mentén volt a 3200 □ölnyi faiskola, az **Epreskert**, melyet Drégely Kálmán tanító, iskolaigazgató (1881-1919) hozott létre iskolai gyakorlóként gyanánt már kinevezése esztendőjében (az Epreskert lakcímként 1893-1946 között szerepel az anyakönyvekben). Helyén alapították 1940-1944 között az **ONCSA-telepet** (Országos Nép- és Családvédelmi Alap kölcsöneivel végzett, nagyszabású, népjóléti program).

A községhez tartozott **Tinójárás puszta**, ahol a tulajdonos Vallásalap **1888**-ban **katolikus iskolát** szervezett.

A **Gányóban** **1925**-ben emeltek új, **két tantermes** iskolát két tanítói lakással (Széchenyi u. 110.), mely az iskola **1980.** évi bezárását követően jelenleg óvoda. Az **öregmajori iskolában** **1948-1977** között oktattak.

A **község óvodáját** **1893**-ban alapították, melyet 1929-1950 között apácák vezettek. Az 1960-as években három helyen öt csoportot, az 1970-es években hét csoportot foglalkoztattak (Petőfi tér 5., Rákóczi u. 35., Széchenyi u. 110.). **1993**-ban új óvodaépületet avattak (Hunyadi u. 5.). Az ezredfordulón hét délelőtti és öt délutáni csoport volt. **Bölcsőde** **1960-1992** között működött a volt járványkórház épületében (Damjanich u. 6.).

A település határa

Az **1699.** évi vagyoni összeírás szerint a falu határában búza-, árpa- és kölesföldeket, valamint 3 szőlőfasort műveltek.

1799-ben a **határt** búza és zab termesztésére, valamint marha tartására használták.

1865-ben a Bács-Bodrog vármegye felső járásában fekvő **község határa** szántóföld, melyből több domb kiemelkedik; a déli rész buckás, homokos földje legelő. A határnak keleti része Tinójárás, ettől északnyugatra van az Ökörjárás és a Baromjárás nevű legelő.

A település határában **1897**-ben 14-en rendelkeztek 100 holdnál nagyobb földbirtokkal, s mintegy kétszáz mezőgazdasági cselédet foglalkoztattak.

A falu **népes határrészei**: Szalmázóhegy, Csordajárás, Sánc, Baranyi, Kurják; dűlői: Józánhegy, Mérges, Ordináncz stb. (1909). A község határában volt pár száz hektár **közös legelő**, a *járás* a község földbirtokkal rendelkező lakói számára, melyekre tavasztól őszig kihajtották a jószágokat.

Az 1856-tól birtokos gróf Zichy Ferraris Bódog a **tinójárasi uradalmat** eladta a Belga Banknak, majd tőle **1870**-ben a **Magyar Királyi Vallásalap** tulajdonába került – ők mindketten az egész pusztát nagybérlőknek adták ki.

A Mélykúti **Hitelszövetkezet** 1909-ben alakult, mely a vallásalapítványi hitbizományból kibérelte a tinójárasi uradalmat a hat majossal, majd kifarcellázva tovább béreltette kb. 1200 személy - a **Földbérők Szövetkezete** – részére, amely ritkaságával, méretével, de egyúttal eredményességével is méltán országos hírnévre tett szert. A hat major: Alsómajor, Ciframajor, Grófmajor (Tinójárás), Feketemajor, Jankamajor (a földosztás után két marhaistálló kivételével szétszedték), Öregmajor (Tinójárás), melyek közül négyben építettek kúriát a főbérők számára. A Földbérő-csoport által létrehozott alaplól épült föl a Hitelszövetkezet épülete (1920), később a Földműves Szövetkezet székháza (Rákóczi u. 21). A két Szövetkezet a lehetősége szerinti leghosszabb ideig, 1945-ig, illetve 1948-ig működött. A földosztásokat követően a majorok megszűntek.

Az 1940-1950-es éveket visszaidézve a falu határában 544 **tanyára** tudtak visszaemlékezni (2002), mely gazdag tanyavilágot a termelőszövetkezetek szervezésével csaknem teljesen sikerült fölszámolni.

A település lakosainak és házainak száma

	fő, lakos	pár	ház, lakás	utca
1728		19 családfő		
1748	508			
1754	kb. 650			
1763		140 pár		
1783	1651			
1803	2638	420 pár		
1814	3100	703 pár	503 ház	7 utca
1823	3987	787 pár	547 ház	12 utca
1878	6239			
1896	7218			
1900	8105		1413 ház	
1929	8127			
1930-40-es évek	8-9 ezer			
1957	7600			
1959	6550			
2005	5775			
2011	5200			
2015	4907		2780 lakás	
2017	4767			

Fölhasznált irodalom

Bács-Bodrog vármegye I. Magyarország vármegyéi és városai. Magyarország monografiája. Szerk.: dr. Borovszky Samu. é. n. (1909)

Czumbil László: Mélykút értékvédelmi vizsgálat. Kelebia, 2005.

Dr. Rauzs József: Mélykút utcái. Mélykút Közművelődéséért Közalapítvány, 2016.

Egresi János – Pásztor Norbert: Prehoffer Kúria. <http://www.kastelyok-utazas.hu/Lap.php?cId=531>

H. Tóth Elvira: Négy évtized régészeti kutatásai Bács–Kiskun megyében (1949–1989). in: Cumania 12. (Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Évkönyve.) Szerk.: Bánszky Pál - Sztrinkó István. Kecskemét, 1990. Régészet.

Jakity Máté: A mélykúti izraelita temető. 2007. konyvtarmelykut.hu/doksik/jakity_mate_a_zsido_temeto.pdf

Magyarország kistájainak természeti földrajza. geo.science.unideb.hu/taj/dokument/mokistaj.doc

Mikó József honlapja (Facebook, G-Portál)

Szülőföldünk. Hagyaték: örökölt és szerzett vagyon. Gyűjtötte, írta és szerkesztette: Drégely Ferenc. A Mélykúti Egyházközségért Alapítvány kiadása, Mélykút, 2001.

Szülőföldünk. Mélykút. II. kötet. Hagyaték: örökölt és szerzett vagyon. Gyűjtötte, írta és szerkesztette: Drégely Ferenc. A Mélykúti Egyházközségért Alapítvány kiadása, Mélykút, 2002.

„Te mindig tudd, hogy áldott itt e föld...” Múltunk és jelenünk 300 év tükrében. Szerk.: Dr. Rauzs József és Börcsökne Kiss Erzsébet. Mélykút, 2016.

A jelen munkát (azaz a jelen tanulmány részét és egészét is) a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogvédelem illeti meg. A szerzői jogok kizárólagos jogosultjai a tanulmány összeállítói. A tanulmány vagy annak része sokszorosítása, átdolgozása, az abból való idézés vagy bármely más formában történő felhasználása csak a szerzők előzetes írásbeli hozzájárulásával lehetséges. A szerzői jogi jogsértés büntetőjogi és kártérítési következményekkel jár. A tanulmányt csak annak megrendelője jogosult a szerződésben meghatározott célra felhasználni, de azt nem jogosult átdolgozni, azt mások részére végzett szolgáltatás vagy mások részére készített tanulmány részeként felhasználni. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása vagy továbbadása - a szerződésben megjelölt, harmadik félen kívüli – más fél számára csak a szerző engedélyével, a szellemi termékeket megillető szerzői jogvédelem szabályai szerint történhet.

Szeged, 2017 március

Dr. Ozsváthné Csegezi Monika

Dr. Ozsváth Gábor Dániel

